

MLJ

مجله حقوق پزشکی

ویژه نامه نوآوری حقوقی، ۱۴۰۰

Journal Homepage: <http://ijmedicallaw.ir>

مقاله پژوهشی

جرائم تهدیدکننده بهداشت عمومی آب و خاک از منظر حقوق کیفری

رحیم کنارکوهی^۱، امیر پاک‌نهاد^{۲*}، امیر ایروانیان^۳

۱. دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

۲. استادیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

۳. استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: حفاظت از خاک و آب از مهمترین مباحث زیستی محیطی است. این امر در شرایط کنونی ایران بیش از هر زمان دیگری نیازمند توجه است. کمبود آب و در همان حال فرسایش و آلودگی خاک رفته‌رفته به چالش‌های مهم در جامعه ایران تبدیل شده است. حمایت حقوقی از موضوعات مهم در این خصوص است که نیازمند تبیین و تحلیل است. در این مقاله محقق درصدد بررسی جرائم تهدیدکننده بهداشت عمومی مربوط به آب و خاک است؛ اینکه قانون‌گذار چه رویکردی در حمایت و حفاظت از خاک در پیش گرفته و قوانین موجود چگونه قابل ارزیابی است.

مواد و روش‌ها: مقاله مورد اشاره توصیفی تحلیلی بوده و با استفاده از روش کتابخانه‌ای به بررسی موضوع مورد اشاره پرداخته و جمع‌آوری داده‌ها، با مراجعه به اسناد، کتب و مقالات صورت گرفته است.

یافته‌ها: در حقوق کیفری در خصوص آلوده کردن خاک و آب، سرقت و بهره‌برداری غیرمجاز از آب و قاچاق خاک و تخریب مجاری آب جرم‌انگاری و مجازات‌هایی از قبیل حبس، جزای نقدی، شلاق، لغو پروانه، مسدود کردن چاه پیش‌بینی کرده است. از آنجا که نهادها، شرکت‌ها و واحدهای دولتی و عمومی از عمده‌ترین عوامل آلودگی خاک و آب هستند لازم است در پیگیری‌های قضایی در برخورد با این عوامل جدیت قضایی بیشتر وجود داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

نتیجه‌گیری: حمایت از فناوری‌های نوین در حوزه مدیریت منابع آب، برخورد قاطع و محکم با متخلفین و مجرمین در حوزه منابع آبی، فرهنگ‌سازی و آموزش به مردم و دستگاه‌های مرتبط اجرایی جهت نهادینه کردن حفاظت از منابع آبی، ایجاد محدودیت‌های اجباری بر مصرف بی‌رویه آب در طول دوره کمبود، نظارت مستمر مسئولان مربوطه و آگاهی دادن و آموزش به کشاورزان و صاحبان صنایع و فرهنگ‌سازی در این زمینه، افزایش بهای آب به خصوص در بخش مصارف خانگی و اقداماتی از این قبیل، بسیار مورد نیاز است.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۰۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۰/۱۵

واژگان کلیدی:

آلودگی آب

آلودگی خاک

شلاق

حبس

جزای نقدی

* نویسنده مسؤؤل:

امیر پاک‌نهاد

آدرس پستی: ایران، شیراز، دانشگاه

آزاد اسلامی، واحد شیراز، گروه حقوق

جزا و جرم‌شناسی.

کد پستی: ۷۱۹۸۷-۷۴۷۳۱

تلفن: ۷۱-۳۶۴۱۰۰۴۱

پست الکترونیک:

am.paknahad@gmail.com

۱. مقدمه

چشمگیر داشته است. امروزه نیز که جهان با رشد فزاینده جمعیت از یک سو و کمبود غذا از سوی دیگر روبرو است و برای بهبود محیط زیست خود بسیار نیازمند داشتن فضای سبز است، بیش از گذشته به اهمیت خاک پی برده است. با این وجود هم چنان مشاهده می‌شود که از راه‌های مختلف مانند وجود زباله‌های شهری، فاضلاب‌ها، پساب کارخانه‌ها و مراکز تولیدی و مانند آن‌ها، خاک به دست انسان آلوده شده و همواره در حال نابود شدن است. سؤال اساسی که در این خصوص مطرح می‌شود این است که جرائم علیه آب در حقوق کیفری ایران کدام هستند و رویکرد حقوق کیفری در این خصوص چگونه قابل تحلیل است؟ در راستای بررسی و پاسخ به سؤال مورد اشاره ابتدا مصادیق جرائم آب مطرح شده، سپس به بررسی مجازات‌ها پرداخته شده و در نهایت نتیجه‌گیری بیان می‌شود.

۲. ملاحظات اخلاقی

صداقت و امانت‌داری در گزارش‌دهی، استناد به متون و تحلیل آن‌ها رعایت گردید.

۳. مواد و روش‌ها

مقاله مورد اشاره توصیفی-تحلیلی بوده و با استفاده از روش کتابخانه‌ای به بررسی موضوع مورد اشاره پرداخته و جمع‌آوری داده‌ها، با مراجعه به اسناد، کتب و مقالات صورت گرفته است.

۴. یافته‌ها

در حقوق کیفری در خصوص آلوده کردن خاک و آب، سرقت و بهره‌برداری غیرمجاز از آب و قاچاق خاک و تخریب مجاری آب جرم‌انگاری و مجازات‌هایی از قبیل حبس، جزای نقدی، شلاق، لغو پروانه، مسدود کردن چاه پیش‌بینی کرده است. از آنجا که نهادها، شرکت‌ها و واحدهای دولتی و عمومی از عمده‌ترین عوامل آلودگی خاک و آب هستند لازم است در پیگیری‌های قضایی در برخورد با این عوامل جدیت قضایی بیشتر وجود داشته باشد.

عوامل تهدیدکننده بهداشت عمومی در عصر ما آن‌چنان وسیع گردیده‌اند که سلامتی نوع بشر را نه تنها در زمان حاضر بلکه در مورد نسل‌های آینده نیز تحت‌الشعاع قرار داده است. در این میان آب به منزله یکی از عناصر چهارگانه طبیعت نزد برخی از ملل متمدن، نظیر یونانیان و ایرانیان باستان از عناصر سازنده جهان محسوب می‌شده است. آب از دیدگاه قرآن نیز از جایگاه والایی برخوردار بوده و خدا در چندین آیه درخصوص اهمیت آب و به خصوص تأثیر آن در حیات بشر اشاره کرده است. آیه ۳۰ سوره مبارکه انبیا مؤیدی بر این ادعاست که می‌فرماید: «وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ»؛ «و هر چیز زنده‌ای را از آب قرار دادیم» (۱). در همین حال در سال‌های اخیر، از یک سو کاهش بارندگی، تغییرات اقلیمی، گرم‌تر شدن، تغییر الگوی بارش، افزایش جمعیت، مصرف بی‌رویه آب به کم‌آبی منجر شده به گونه‌ای که امروزه بسیاری از کشورها با بحران کمبود آب مواجه‌اند و از سوی دیگر، صنعتی شدن جوامع، گسترش صنایع، پیشرفت و فناوری، توسعه حمل و نقل به منظور تأمین نیازهای بشری و دسترسی به رفاه، به مداخله بشر در محیط طبیعی، سرازیر شدن فاضلاب‌های صنعتی و کشاورزی و آلاینده‌های نفتی به آلوده شدن آب‌ها منجر شده است (۲). در ایران نیز کمبود آب در کشور از معضلات اساسی است که چالش‌های مهم زیست‌محیطی، اجتماعی و امنیتی را به دنبال دارد. کمبود آب باعث درگیری‌ها و حوادثی در برخی استان‌ها در سال‌های اخیر شد که از جمله می‌توان به اختلافات دو استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری در رابطه با آب زاینده‌رود اشاره کرد. مسائل مورد اشاره بررسی نظام حقوقی حمایت کیفری از آب را به یک ضرورت مبدل ساخته است. خاک نیز از عناصر مهم حیات انسان است. از دیرباز دریافته است که خاک منبع مهم تغذیه او به شمار می‌رود. اهمیت قابل توجه خاک از زمانی برای بشر روشن شد که از آن تنها برای نگهداری حیوانات وحشی استفاده نکرد، بلکه از خاک در امر کشاورزی و دامداری بهره گرفت. خاک نه تنها در تداوم حیات دارای نقش اساسی بوده است، بلکه در تکامل آن نیز تأثیر

۵. بحث

این رو در برخی موارد از حقوق جزا برای اشخاصی که اقداماتی جهت تخریب و انهدام محیط زیست انجام می‌دهند استفاده می‌نماید (۳). بهره‌مندی از حقوق کیفری از جمله ابزارهای تأثیرگذار در خصوص حمایت از محیط می‌باشد (۴). جرائم تعزیری مطابق ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی عبارت است از: «تعزیر مجازاتی است که مشمول عنوان حد، قصاص یا دیه نیست و به موجب قانون در موارد ارتکاب محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی تعیین و اعمال می‌گردد» بنابراین جرائم مربوط به قانون حفاظت از خاک و آب در حیطه جرائم تعزیری قرار گرفته‌اند. در این مبحث تلاش شده، رویکرد حقوق کیفری به جرائم مربوط به خاک بررسی شود.

۵-۱. جرائم علیه خاک**۵-۱-۱. آلوده کردن خاک**

قانون‌گذار ایران در ماده ۶۸۶ قانون مجازات اسلامی در راستای گسترش فضای سبز، قطع اشجار را یکی از عوامل بسیار مهم در فرسایش خاک و احتمال وقوع سیل به دلیل قطع اشجار که این مورد در بخش‌هایی از مناطق شمالی اتفاق افتاد قلمداد کرد و در جهت جلوگیری از این امر مجازات حبس را پیش‌بینی نموده است ولی نکته قابل انتقاد این ماده قانونی امکان تبدیل مجازات حبس به همراه نقدی می‌باشد که با توجه به تناسب مجازات با جرم ارتكابی چندان شدت ندارد؛ چرا که مرتکب چنین جرایمی به دلیل تحصیل منافع مالی زیاد ممکن است بازدارندگی قانونی چندان موفق نباشد از سوی دیگر یک فعالیت تبلیغی وسیع از طریق جرایم و رسانه‌ها و رادیو و تلویزیون می‌تواند نقش مشارکت مردمی را در اجتناب از ارتکاب این قبیل جرائم که منافع آن در مقایسه با مضرات بسیار قلیل می‌باشد، افزایش داد. چون در بسیاری موارد خاطیان از اثرات بسیار نامطلوب قطع اشجار بر روی خاک غافل هستند در این مورد یکی از ایرادات به برنامه‌های مسئولین جهاد کشاورزی طرح اخراج دام‌ها از جنگل می‌باشد که با توجه به اینکه فضولات حیوانی بسیار مفید برای خاکی و رشد گیاهان محسوب می‌شود ممانعت از دامداری سنتی موجب اثرات نامطلوب بر روی خاک گردید لذا بهتر بود

موضوع مقاله حاضر چندان مورد توجه قرار نگرفته است. محمدصالح شیخ زاهدی، ۱۳۹۸، در مقاله‌ای، جرم‌انگاری‌ها و ضمانت‌های اجرایی موجود در قانون حمایت از خاک مصوب ۱۳۹۸ را بررسی و تلاش کرده، برای کاهش جرائم زیست‌محیطی راهکار ارائه نماید. بر اساس نتایج مقاله مورد اشاره، یکی از علل رخداد فاجعه سیلاب فروردین ۱۳۹۸ عوامل فرسایشی بود که علت اصلی آن را می‌توان قطع بی‌رویه درختان که باعث از بین رفتن پوشش گیاهی می‌شود و احداث سدهای فراوان، دانست. از این رو قانون‌گذار قانون حفاظت از خاک را برای حفاظت و مدیریت بیشتر و بهتر این منبع ارزشمند تصویب نمود چرا که وجود یک قانون تخصصی و شاخص به حفاظت از خاک کمک شایانی خواهد کرد. سیدسیاوش واحدی، و عاطفه لرکجوری، ۱۳۹۸، نیز در مقاله‌ای، جرائم محیط زیستی ناشی از آلودگی خاک با تأکید بر آلودگی‌های ناشی از دفع پسماند در جنگل سراوان رشت را بررسی کرده‌اند. بر اساس یافته‌های مقاله مورد اشاره، نتایج بررسی‌های چند ساله اخیر حاکی از آن است که اغلب دعاوی مطرح شده از طرف ادارات کل حفاظت محیط زیست علیه واحدهای تولیدی و صنعتی که به نحوی آلاینده به چرخه محیط زیست وارد می‌سازند به استناد ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات است و امروزه در زمینه آلودگی‌های جنگل سراوان نیز می‌توان به این ماده قانون مجازات اسلامی استناد جست. علاوه بر این، علیرضا خادمی، ۱۳۹۵، در مقاله‌ای، علل ارتکاب جرائم خاص حوزه آب و فاضلاب شهری و راهکارهای پیشگیرانه را بررسی کرده است. در مقاله حاضر اما تلاش شده رویکرد قانون‌گذار در حمایت و حفاظت از خاک و آب با توجه به آخرین قوانین مصوب تبیین و تحلیل شود. همین امر جنبه نوآوری تحقیق بوده و آن را سایر تحقیق‌های صورت گرفته متمایز می‌سازد.

ورود امور کیفری به منظور حمایت از محیط زیست به دلیل اینکه عمده‌ترین وسیله جهت حمایت مؤثر از ارزش‌های اساسی اجتماع می‌باشد. جامعه برای ساختن محیط سالم برای فراهم کردن زندگی‌ای تمیز و سالم ارزش فراوانی قائل است از

سازمان و وزارت مأمور کشف و تعقیب جرائم موضوع این قانون می‌باشند در حدود وظایف محوله، «ضابطه دادگستری» محسوب می‌شوند. تبصره حکم این ماده نافی وظایف و اختیارات سایر ضابطان دادگستری نمی‌باشد. مطابق ماده ۲۸ آیین دادرسی کیفری ضابطان دادگستری مأمورانی هستند که در کشف جرم، حفظ آثار و علائم و جمع‌آوری وقوع جرم، تحقیقات مقدماتی، جلوگیری از فرار و مخفی شدن متهم، اجرای تصمیمات قضایی و ابلاغ اوراق تحت نظارت و تعلیم دادستان مسئولیت‌های مذکور را بر عهده دارند به نوعی ضابطان دادگستری «بازوان اجرایی مقامات قضایی» به شمار می‌آیند (۵). کشف جرائم مربوط به این قانون از جانب سازمان محیط‌زیست و وزارت جهاد کشاورزی مأمورانی برای کشف و تعقیب جرائم مربوطه به عنوان ضابطه دادگستری انجام وظیفه می‌نمایند.

۵-۱-۲. قاچاق خاک

مطابق ماده ۲۱ حفاظت از محیط خاک جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۸: «انتقال خاک به خاک از کشور ممنوع است مرتکب به یک یا دو مورد از مجازات‌های تعزیری درجه ۵ قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شود. تشخیص ماده معدنی بر عهده وزارت صنعت معدن و تجارت است و برای خروج خاک معدنی از کشور اخذ مجوز توسط وزارت مذکور با رعایت ماده ۴۳ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران الزامی است. تبصره: ماده معدنی کانی موضوع بند الف ماده ۱ قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ از حکم این ماده مستثنی می‌باشد. خروج مقادیر کم خاک به منظور امور پژوهشی به خارج از کشور بنا به درخواست دانشگاه یا واحد پژوهشی با مجوز وزارت بلامانع است. ماده ۲۲ حاکی از آن است که: «قوه قضائیه به منظور رسیدگی به جرائم موضوع این قانون نسبت به ایجاد شعب تخصصی اقدام و به جرائم مربوط خارج از نوبت رسیدگی می‌کند.» مطابق این بند از قانون جهت اهمیت موضوعی حفاظت از خاک برای رسیدگی به جرائم مطروحه در این قانون قوهی قضائیه اقدام به ایجاد شعب تخصصی‌ای

مسئولین دولتی برای پیشگیری از برخی اقدامات دامداران چاره‌ای بهتر از خروج کامل دام از جنگ در نظر می‌گرفتند (۳).

در ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی قانون‌گذار، مسئله، دفع غیربهداشتی فضولات انسانی و دامی و مواد زاید را مطرح می‌سازد که این اقدامات موجب آسیب‌های جدی برای خاک و بخصوص در بخش کشاورزی خواهد شد چرا که این نوع جرائم علی‌رغم آسیب به خاک، ممکن است در بخش کشاورزی و کشت محصولات کشاورزی بهداشت عمومی را شدیداً به مخاطره اندازد. امروزه به دلیل کمبود آب استفاده از فاضلاب‌ها برای پرورش گیاهان و سبزیجات هم محصولات را با آلودگی همراه می‌سازد و هم خاک مورد کشت بعد از مدتی فاقد استفاده و از حیز انتفاع خارج می‌گردد؛ لذا قانون‌گذار در این مورد به نسبت سخت‌گیری بیشتری نموده چنانکه در ذیل این ماده قانونی اشاره می‌شود چنانچه طبق قوانین خاص مجازات شدیدتری برای این نوع جرائم پیش‌بینی شده باشد باید همان مجازات اجرا شود - اما در تبصره ۱ ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی مسئله تشخیص اقدام مزبور علیه بهداشت عمومی بر عهده وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط‌زیست می‌باشد؛ لذا کارشناسان مربوطه برای پیشگیری از این نوع خطرات باید هم از لحاظ تخصصی دارای دانش کافی باشند و هم از لحاظ اخلاقی افرادی سالم باشند بنابراین چه بسا امکان آسیب و عدم برخورد قانونی از موجب ناکارآمدی قانون شود لذا یکی از شیوه‌های نظارت شدیدتر، فشار افکار عمومی یا نقش مشارکت مردمی و جراید و رسانه‌های تصویری است که می‌تواند باب سود استفاده را محدود سازد.

در قانون حفاظت از محیط خاک جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۸ حفاظت از محیط‌زیست در برخی موارد این سازمان حفاظت از محیط‌زیست موظف به پیگیری جرائم محیط زیستی چون قطع غیرمجاز درختان می‌باشد و با وضع مواد مشابه در قانون حفاظت از خاک مانع از پیگیری اختیارات این سازمان در جرائم زیست‌محیطی نمی‌باشد. قانون‌گذار در ماده ۲۳ قانون مذکور بیان می‌کند: «مأمورانی که از طرف

و ماسه‌ها از بستر رودخانه‌ها و کوه‌ها می‌باشد، که باعث فرسایش خاک و آسیب جدی به آن محسوب می‌شود. در این ماده قانونی کسب مجوز را برای اقدامات مذکور لازم داشته است و در غیر این صورت جرم محسوب و موجب مجازات می‌باشد حال اقدامات غیرقانونی و بدون مجوز که بخشی از جرم این ماده قانونی را در برمی‌گیرد خوشبختانه مقنن مسئله جلوگیری و توقف آن را در این ماده قانونی پیش‌بینی کرده است، که این توقف بهتر از منتظر ماندن و سپس مجازات کردن باشد؛ ولی بخش دیگر از این آسیب به خاک به مواردی مربوط می‌شود که با مجوز قانونی مطابق همین ماده قانونی صورت می‌گیرد، چرا امروزه کار برداشت و استخراج شن و ماسه که یکی از شیوه‌های درآمدزایی محسوب می‌شود. باعث هجوم بی‌رویه متقاضیان دریافت مجوز برای استخراج شن و ماسه می‌گردد و از طرف دیگر به دلیل فقدان کنترل و نظارت از سوی مسئولین امر بیش از مجوز اقدام به برداشت شن و ماسه از بستر رودخانه‌ها و حتی کوه‌ها و از جمله ارتفاعات قلعه دماوند گردیده لذا این صدور مجوزهای بی‌حساب و کتاب و بعضاً تحصیل شده از طریق روابط به جای ضوابط قانونی موجب آسیب‌های جدی به خاک و محیط زیست گردید، لذا بهتر است در این زمینه دولت و مسئولین امر با نظارت و بازرسی دقیق‌تر از خطرات جدی این اقدامات جلوگیری نمایند (۶).

علاوه بر این، طبق تبصره ماده ۹ قانون حفاظت از خاک ۱۳۹۸ از خاک عدم رعایت دستورالعمل‌ها و مقررات ماده ۹ جرم محسوب می‌شود و مرتکب با حکم مراجع قضایی علاوه بر جبران خسارت و پرداخت جزای نقدی تا دو برابر ارزش کالا مکلف است مواد مزبور را جمع‌آوری، مرجوع و یا با نظارت وزارت با هزینه خود معدوم کند».

در ابتدای تبصره‌ی ماده‌ی مذکور مرتکب با جبران خسارت محکوم گردیده است، چرا که مطابق قاعده‌ی فقهی لاضرر نیز هیچ‌زبانی نباید جبران نشده باقی بماند (۷). حقوق مسئولیت مدنی بر مبنای این اصل می‌باشد که هرکس موجب ورود زیان به دیگری شود، مسئول جبران خسارت وارده است. و همچنین جزای نقدی یا همان جریمه نقدی که همواره از

می‌نماید که به صورت دقیق و تخصصی به جرائم مذکور رسیدگی شود. قانون‌گذار در ماده ۲۳ بیان می‌کند: «مأمورانی که از طرف سازمان و وزارت مأمور کشف و تعقیب جرائم موضوع این قانون می‌باشند در حدود وظایف محوله، «ضابطه دادگستری» محسوب می‌شوند. تبصره حکم این ماده نافه وظایف و اختیارات سایر ضابطان دادگستری نمی‌باشد».

۵-۱-۳. مجازات‌ها

برابر ماده ۳ قانون حفظ کاربری اراضی، در جهت حمایت از حفظ کاربری اراضی، افرادی بدون اخذ مجوز از کمیسیون موضوع تبصره ۱ ماده ۱ این قانون، اقدام به تغییر کاربری نمایند، علاوه بر قلع و قمع بنا به پرداخت جزای نقدی از یک تا سه برابر اراضی مذکور و به قیمت روز محکوم شوند و علاوه بر آن در صورت تکرار جرم به حداکثر جزای نقدی و حبس از یک ماه تا شش ماه محکوم شوند. در خصوص بازدارندگی مجازات باید گفت، جریمه کردن و جزای نقدی چندان با سود حاصله از جرم تناسب ندارد البته اگر یک کشاورز روستایی برای تهیه یک مسکن برای فرزندش به ناچار اقدام به تغییر کاربری کند این مجازات چه بسا بسیار سنگین باشد؛ ولی برای اشخاصی که دارای ثروت فراوانی هستند و با تغییر کاربری و احداث ویلا سود سرشاری تحصیل می‌نمایند شاید چندان بازدارنده نباشد کما اینکه در بسیاری از شهرهای ساحلی، شاهد نابودی بخش اعظمی از خاک حاصل خیز در بخش کشاورزی و تبدیل آن‌ها به ویلاهای شیک و گران‌قیمت هستیم هرچند در برخی موارد اقدام به قلع و قمع و تخریب صورت می‌گیرد؛ ولی به هر حال آسیب وارده به خاک جبران نمی‌شود لذا مناسب‌تر این است که به محض برداشته شدن اولین گام‌ها در این جهت، مانعی جدی برای آن‌ها ایجاد شود چرا که هدف باید حمایت از خاک حاصل خیز باشد و نه اینکه بعد از ورود آسیب دنبال چاره بود به قول معروف پیشگیری بهتر از درمان است.

در ماده ۱۰ (الحاقی ۱/۱۳۸۵)، قانون‌گذار هرگونه تغییر کاربری را که در قالب ایجاد بنا، برداشتن یا افزایش شن و ماسه به صورت غیرمجاز صورت می‌گیرد برداشت بی‌رویه شن

خسارت و جزای نقدی از دیگر ضمانت‌های اجرایی این ماده می‌باشند.

۵-۲. جرائم علیه آب

۵-۲-۱. جرم آلوده کردن آب

قانون‌گذار قبل از انقلاب با تصویب قوانین متعدد ضمن تنظیم مسائل مرتبط با آب، در برخی از مواد، به جرم‌انگاری برخی از رفتارها و تعیین مجازات برای آن‌ها اقدام کرده است. با بررسی قوانین آب و محیط‌زیست ملاحظه می‌گردد که قانون‌گذار به جرم‌انگاری آلوده کردن آب پرداخته و به قوانین متعددی در این خصوص می‌توان اشاره نمود. همچنین در ماده ۲۰ قانون طرز جلوگیری از بیماری آمیزشی و بیماری‌های واگیردار مصوب ۱۳۲۰/۳/۱۱، آلوده کردن آب‌هایی که به مصرف شرب می‌رسند ممنوع اعلام شده است. علاوه بر این، قانون‌گذار در بند (د) و مواد ۱۲ و ۱۳ قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶/۳/۱۶ و با اصلاحات بعدی مصوب ۱۳۵۳/۱۰/۳ و ۱۳۷۵/۹/۲۵ «آلوده کردن آب رودخانه‌ها و دریاچه‌ها، و قنوت، برکه‌ها و مرداب‌ها، تالاب‌های حفاظت‌شده، چشمه‌ها و آبشخورها به مواردی که موجب آلودگی آب و از بین رفتن آبزیان شود» جرم تلقی شده است (۸). قانون‌گذار در ماده ۵۵ قانون آب و نحوه ملی شدن آب مصوب ۱۳۴۷، آلوده ساختن آب را ممنوع اعلام نموده است و در بند ۵ ماده ۶۰ نیز اشعار داشته: «هرکسی عمداً آب رودخانه و انهار عمومی و جویبارها و مخازن و منابع و قنوت و چاه‌ها را با اضافه کردن مواد خارجی به نحو مندرج در ماده ۵۶ این قانون آلوده کند در مواردی که منبع آب به عنوان منبع آب آشامیدنی بکار می‌رود و مرتکب به موجب این قانون و سایر قوانین مربوطه نیز مورد تعقیب کیفری قرار خواهد گرفت».

در ماده ۲ قانون حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی با مواد نفتی مصوب ۱۳۵۴/۱۱/۱۴، قانون‌گذار چنین اشعار داشته «آلوده کردن رودخانه‌های مرزی و آب‌های داخلی و دریای سرزمینی ایران به نفت یا هر نوع مخلوط نفتی خواه توسط کشتی‌ها و خواه توسط سکوه‌های حفاری یا جزایر مصنوعی (اعم از ثابت یا شناور) و خواه توسط لوله‌ها و

مجازات‌های سودمند به نسبت سایر مجازات‌ها از جمله حبس می‌باشد، به علاوه مرجوع و از بین بردن سایر سموم و آفت‌کش‌های مضر را می‌توان از جمله مجازات و ضمانت اجرایی این ماده به شمار آورد.

اعمال سیاست‌های کیفری در ماده ۱۴ قانون مذکور بدین نحو است: «در صورت بروز آلودگی خاک، آلوده‌کننده مکلف است مراتب را بلافاصله به نزدیک‌ترین اداره حفاظت محیط‌زیست اطلاع دهد و با هماهنگی و تأیید اداره مذکور، آلودگی خاک را تا رسیدن به حدود مجاز برطرف کند مستنکف از ارائه گزارش آلودگی موضوع این ماده یا ارائه‌کننده گزارش خلاف واقع، با حکم مراجع قضایی به جزای نقدی درجه ۸ موضوع ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شود».

در این ماده نیز که مسئله‌ی آلودگی خاک را مطرح نموده است که گفته شد به دلیل اهمیت زیاد موضوع آلودگی خاک که علاوه بر وارد آوردن خسارات زیست‌محیطی ارتباط مستقیمی با چرخه‌ی حیات انسان‌ها (سلامتی و بهداشت) نیز دارد در اینجا نیز برای شخصی که منجر به آلودگی خاک شود و وقوع این آلودگی را به مرجع ذی‌ربط گزارش ندهد به مجازات تعزیری درجه ۸ موضوع ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی که معادل جزای نقدی تا ده میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال است محکوم می‌گردد.

در ماده ۱۵ قانون حفاظت از خاک، سازمان محیط‌زیست را مکلف به شناسایی واحدهای آلاینده و اخطار به آنان برای رفع منابع آلاینده داده است که مرتکبین در صورت عدم رفع و توقف فعالیت به جبران خسارت و همچنین جزای نقدی و در صورت تکرار به حداکثر جزای نقدی محکوم می‌شوند و همچنین اگر آلودگی باعث به خطر انداختن سلامت انسان‌ها به صورت اضطراری شود برخلاف قسمت اول ماده در این وضعیت سازمان محیط‌زیست بدون اخطار قبلی به رفع یا توقف فعالیت می‌نماید و آلوده‌کننده بنا بر حکم مرجع قضایی باید علاوه بر رفع آلودگی مطابق ماده ۳۹ قانون اجرای احکام مدنی به وضعیتی قبل از اجرای فعالیتی که منجر به آلودگی شده است درآید و همچنین همانند مواد پیشین جبران

سوءنیت و ناآگاهی از بزه ارتكابی از سوی مسئولان آن واحد فاقد وجاهت و مسموع نبوده و رکن معنوی جرم قابل احراز می‌باشد (۱۰).

در قسمتی از ماده ۱۱ عنوان می‌گردد که «به دستور سازمان از کار و فعالیت آن‌ها ممانعت به عمل خواهد آمد» که بایستی اشاره کرد که این دستور یک دستور اداری است که مستند به شرح وظایف سازمان حفاظت محیط زیست به استناد ماده ۱ و ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست و ماده ۴۶ از قانون توزیع عادلانه آب مبنی بر وظیفه جلوگیری از آلودگی توسط سازمان مذکور می‌باشد، لذا نکته قابل توجه این است که این دستور می‌بایست به استناد ماده ۱۹ آیین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب جهت صدور دستور قضایی به دادستان محل اطلاع داده شود تا دستور اداری سازمان دارای ضمانت اجرایی قضایی نیز گردد، به طوری که در ماده ۱۹ صدر الاشاره بیان شده، در مواردی که به استناد ماده ۱۱ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست و تبصره آن دستور ممانعت از کار و فعالیت کارخانه یا کارگاهی صادر می‌شود، مراتب به دادستان حوزه قضایی مربوطه برای صدور دستورهای لازم اعلام می‌شود (۲). هرچند اجرای دستور تعطیلی و یا رفع آلودگی که از سوی سازمان صادرشده در عمل با چالش‌هایی همچون تمرد و درگیری‌های احتمالی روبرو است، لکن اجرای ماده ۱۹ موصوف شاید تا حدی بتواند چالش‌های مرتبط با موضوع را کاهش دهد. علی‌هذا اجرای ماده ۱۱ قانون حفاظت محیط زیست با توجه به نوع نگارش آن همچنان چالش‌زا بوده، البته این موضوع در نگارش ماده ۱۶ از قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا رعایت گردیده است.

همچنین در ادامه و در شق دوم از ۱۱ بیان می‌گردد که اشخاص ذی‌نفع معترض به اخطار و یا دستور سازمان می‌توانند به دادگاه عمومی محل شکایت نمایند، دادگاه فوراً و خارج از نوبت به موضوع رسیدگی نموده و در صورتی که اعتراض را وارد تشخیص دهد رأی به ابطال اخطاریه یا رفع ممانعت خواهد داد. این موضوع مؤید چند نکته قابل توجه می‌باشد، نخست اینکه ذی‌نفعان همچنان که در مطالب بالا اشاره گردید. در صورت عدم توجه به اخطاریه، از کار و

تأسیسات و مخازن نفتی واقع در خشکی یا دریا باشد ممنوع است».

قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۲۲ اولین قانون اختصاصی آب پس از استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران است که قانون‌گذار اسلامی در مواد ۶ و ۴۶ صرفاً به ممنوعیت آلودگی آب اشاره نموده است و در این ماده هیچ واکنش یا ضمانت اجرایی پیش‌بینی نشده است و صرفاً مسئولیت پیشگیری و ممانعت و جلوگیری از آلودگی منابع آب را به سازمان حفاظت محیط‌زیست محول نموده است (۹).

یکی از مواد قانونی مهم در راستای جلوگیری از آلودگی آب ماده ۱۱ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳ و اصلاحیه ۱۳۷۱ بوده که بیان می‌دارد: «سازمان با توجه به مقررات و ضوابط مندرج در آیین‌نامه‌های مذکور در ماده ۱۰ کارخانجات و کارگاه‌های که موجبات آلودگی محیط زیست را فراهم می‌نمایند مشخص و مراتب را کتباً با ذکر دلایل برحسب مورد به صاحبان یا مسئولان آن‌ها اخطار می‌نماید که ظرف مدت معینی نسبت به رفع موجبات آلودگی مبادرت یا از کار و فعالیت خودداری کنند. در صورتی که در مهلت مقرر اقدام ننماید به دستور سازمان از کار و فعالیت آن‌ها ممانعت به عمل خواهد آمد. در صورتی که اشخاص ذی‌نفع نسبت به اخطار با دستور سازمان معترض باشند می‌توانند به دادگاه عمومی محل شکایت نمایند دادگاه فوراً و خارج از نوبت به موضوع رسیدگی می‌کند و در صورتی که اعتراض را وارد تشخیص دهد رأی به ابطال اخطار یا رفع ممانعت خواهد داد. رأی دادگاه قطعی است».

در تحلیل و تبیین ماده مورد اشاره لازم به ذکر است که در بخشی از این ماده به صدور اخطاریه مهلت‌دار از سوی سازمان حفاظت محیط زیست مبنی بر رفع آلودگی با لحاظ ذکر دلایل به صاحبان یا مسئولان کارخانجات و کارگاه‌ها تأکید گردیده است، به تعبیر دیگر افراد مسئول می‌بایست پس از دریافت و ابلاغ اخطاریه نسبت به رفع آلودگی و یا خودداری از هرگونه آلودگی منجر به آلودگی اقدام نمایند. بدیهی و آشکار است که در صورت ادامه و استمرار فعل آلودگی توسط واحد موصوف عنصر روانی جرم محقق شده و استناد به عدم

قانون آب و نحوه ملی شدن آن مصوب ۱۳۴۷ و همچنین بندهای زیرمجموعه ماده ۴۵ قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱ و ماده ۱ قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶ که به آن‌ها اشاره می‌شود.

در دو قانون آب (مصوب ۱۳۴۷ و قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱) رفتار مجرمانه‌ای تحت عنوان سرقت آب مشاهده نمی‌گردد. حتی علی‌رغم اینکه ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی در ذیل عنوان سرقت قرار گرفته است اما عنوان مجرمانه آن را به جای سرقت آب عنوان مجرمانه خاص دیگری یعنی استفاده غیرمجاز از آب برشمرده است. تنها در یک مورد آن هم در ماده ۶۸۴ قانون مجازات اسلامی در فصل دیگری تحت عنوان احراق و تخریب به صراحت از سرقت آب نام می‌برد. برای روشن شدن این دوگانگی با طرح چند پرسش موضوع را دنبال می‌کنیم. آیا آب مال محسوب می‌شود؟ اگر

فعالیتشان به دستور سازمان ممانعت به عمل خواهد آمد، به تعبیر دیگر یا خود در ظرف مهلت اعطایی مندرج در اظهاریه، مبادرت به رفع آلودگی یا تعطیلی فعالیت توأم با آلودگی می‌نمایند یا در صورت بی‌توجهی به دستور سازمان از فعالیت منع خواهند شد، دوم اینکه معترضان به اظهاریه، تا مادامی که مهلت اظهاریه به فرجام نرسیده می‌توانند ضمن فعالیت به دادگاه مراجعه نمایند، به دیگر سخن معترضان به دستور سازمان، که پس از اتمام مهلت اظهاریه به دادگاه مراجعه می‌نمایند می‌بایست ضمن تعطیلی کلیه فعالیت‌های آلاینده خود شکایت مطروحه را از دادگاه محل پیگیری نمایند. سوم اینکه دستور سازمان یک دستور اداری است که مقنن جهت ابطال دستور مذکور ارجاع پرونده را به دادگاه عمومی محول نموده بدین‌سان که یک دستور قضایی در قالب رأی دادگاه می‌تواند ابطال‌کننده دستور اداری باشد (۱۱).

آنچه از مفهوم و منطوق ماده ۱۱ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست استنباط می‌گردد این است که از حیث جرم آلودگی مجازاتی برای شخصیت حقیقی یعنی صاحبان یا مسئولان کارخانجات و کارگاه‌ها بیان نداشته است، به تعبیر دیگر تعطیلی فعالیت‌های واحدهای آلاینده و به تبع آن عدم کسب و منفعت متوجه شخصیت حقوقی می‌باشد، هرچند این امر غیرمستقیم بر شخصیت حقیقی تأثیرگذار بوده؛ لکن همچنان که گفته شد منظور از انشای این ماده متوجه شخصیت حقیقی نمی‌باشد.

۵-۲-۲. سرقت آب

جرم بهره‌برداری غیرمجاز / سرقت آب از دیگر موارد جرم‌انگاری شده در سیاست کیفری ایران است که ابتدا مفاد قانونی و در ادامه تحلیل مربوط به آن ارائه می‌شود. کنش‌ها و رفتارهای مجرمانه‌ای که زیر این عنوان مجرمانه (استحصالی و بهره‌برداری‌های غیرمجاز از منابع آب) طبقه‌بندی شدند به طور اجمال شامل مواد^۱ ۵۹ و بندهای چندگانه ماده ۲۶۰ از

شد و در صورتی که بدون پروانه از چاه مزبور استفاده نماید چاه از طرف وزارت آب و برق با حضور نماینده دادستان مسدود و عندالاقضاء پر خواهد شد.»

^۲ ماده ۶۰: «شخص زیر به پرداخت دو هزار تا پنج هزار ریال یا از ۲ تا ۶ ماه حبس تأدیبی یا به هر دو مجازات بر حسب مورد محکوم خواهند شد: ۱- هرکس عمداً و بدون اجازه دریاچه و مقسمی را باز کند یا در تقسیم آب تغییری دهد یا دخالت غیرمجاز در وسائل اندازه‌گیری آب کند یا به نحوی از انحاء امر بهره‌برداری از تأسیسات عمومی را مختل سازد. ۲- هرکس عمداً آبی را بدون حق یا اجازه مقامات مسئول به مجاری یا شبکه آبیاری متعلق به خود منتقل کند و یا موجب گردد که آب حق دیگری به او نرسد. ۳- هرکس آب حق دیگری را بدون مجوز قانونی تصرف کند. ۴- هرکس عمداً به نحوی از انحاء به ضرر دیگری آبی را به هدر دهد. ۵- هرکس عمداً آب رودخانه و انهار عمومی و جویبارها و مخازن و منابع و قنوات و چاه‌ها را با اضافه کردن مواد خارجی به نحو مندرج در ماده ۵۶ این قانون آلوده کند در مواردی که منبع آب به عنوان منبع آب آشامیدنی به کار می‌رود مرتکب به موجب سایر قوانین مربوط نیز مورد تعقیب کیفر قرار خواهد گرفت.

^۳ ماده ۴۵: «شخص زیر علاوه بر اعاده وضع سابق و جبران خسارت وارده به ۱۰ تا ۵۰ ضربه شلاق و یا از ۱۵ روز تا سه ماه حبس تأدیبی بر حسب موارد جرم به نظر حاکم شرع محکوم می‌شوند. الف- هرکس عمداً و بدون اجازه دریاچه و مقسمی را باز کند یا در تقسیم آب تغییری دهد یا دخالت غیرمجاز در وسائل اندازه‌گیری آب کند یا به نحوی از انحاء امر بهره‌برداری از تأسیسات آبی را مختل سازد.

ب- هرکس عمداً آبی را بدون حق یا اجازه مقامات مسئول به مجاری یا شبکه آبیاری متعلق به خود منتقل کند و یا موجب گردد که آب حق دیگری به او نرسد. ج- هرکس عمداً به نحوی از انحاء به ضرر دیگری آبی را به هدر دهد. د- هرکس آب حق دیگری را بدون مجوز قانونی تصرف کند. ه- هرکس بدون رعایت مقررات این قانون به حفر چاه و یا قنات و یا بهره‌برداری از منابع آب مبادرت کند.»

^۱ ماده ۵۹: «هرکس در بهره‌برداری آب چاه بیش از حد مقرر در پروانه مصرف اقدام کند و یا مقررات وزارت آب و برق را در نحوه استفاده از آن رعایت نکند به پرداخت جریمه از یک هزار تا سی هزار ریال محکوم و در صورت تکرار پروانه او لغو خواهد

ماده ۱ قانون جدید از کلمه «هر شخص» استفاده شده است که افاده بر شخص حقیقی و حقوقی می‌نماید و از این حیث با بند ۲۳-۴ آیین‌نامه عملیاتی شرکت‌های آب و فاضلاب که بیان می‌دارد: «هر شخص حقیقی یا حقوقی... می‌تواند درخواست برقراری یا هرگونه تغییر در مشخصات انشعاب آب و فاضلاب را بنماید.»، مطابقت دارد. ماده ۶۶۰ قانون مجازات اسلامی صرفاً دربرگیرنده استفاده غیرمجازی که بدون پرداخت حق انشعاب باشد، بود؛ اما ماده ۱ قانون جدید علاوه بر استفاده غیرمجاز بدون پرداخت حق انشعاب، در برگیرنده اقدام شخصی که با داشتن انشعاب مجاز مبادرت به استفاده غیرمجاز نماید نیز می‌باشد بنابراین دایره شمول ماده ۱ قانون جدید از این حیث گسترده‌تر از ماده ۶۶۰ می‌باشد (۱۲).

ایرادات شکلی موجود در ماده ۶۶۰ قانون مجازات اسلامی از جمله تکرار کلمات آب، برق، تلفن، گاز و فاضلاب و به کار بردن حرف ربط «و» بین آن‌ها و عدم پیش‌بینی کیفیات مشدد، در قانون جدید رفع گردیده است. ماده ۶۶۰ قانون مجازات اسلامی صرفاً دربرگیرنده استفاده غیرمجازی که بدون پرداخت حق انشعاب باشد، بود؛ اما ماده ۱ قانون جدید علاوه بر استفاده غیرمجاز بدون پرداخت حق انشعاب، دربرگیرنده اقدام شخصی که با داشتن انشعاب مجاز مبادرت به استفاده غیرمجاز نماید نیز می‌باشد بنابراین دایره شمول ماده ۱ قانون جدید از این حیث گسترده‌تر از ماده ۶۶۰ می‌باشد.

۳-۲-۵. تخریب مجاری آب

تخریب مجاری آب در قانون مجازات عمومی جرم‌انگاری گردیده است. ماده ۶۷۵: «قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴/۱۱/۷ هرکس عمدتاً عمارت یا کشتی یا انبار یا و کلی تا هر محل مسکونی یا معد برای سکنی یا کالسکه و واگن و گاری سایر آلات نقلیه یا راه‌ها و پل‌ها و مجاری آب‌ها و کلیتا هر نوع اشیاء منقوله یا غیرمنقوله را خراب کند یا به هر نحو کلا یا بعضاً تلف نماید در صورتی که مال خود او نباشد به حبس تأدیبی از شش ماه تا دو سال و به تأدیه غرامت از ده الی دویست تومان محکوم خواهد شد.» بر اساس ماده ۲۵۸: «هر گاه جرائم مذکوره در ماده سابقه به وسیله بمب یا مواد

پاسخ مثبت است آیا آب جزء اموال منقول است یا غیرمنقول؟ آیا با تعریفی که از سرقت در قانون داریم امکان تحقق سرقت آب وجود دارد؟

به موجب قانون به مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶، ممکن است در بدو امر مالکیت داشتن آب محل تردید باشد اما قانون مدنی به طور ضمنی مالکیت داشتن آب را پذیرفته است. و همچنین قانون مجازات و پیشه‌وران و فروشندگانی که کالای خود را مخفی یا گران می‌فروشند مصوب ۱۳۲۲/۶/۱۷ این تردید را مرتفع نموده است؛ چرا که تبصره (۱) این ماده واحده، برق و آب را هر دو را جزء کالا محسوب نموده و مشمول این قانون دانسته است. بنابراین کالا هم به نوعی مال محسوب می‌شود و دارای ارزش معاملاتی می‌باشد. لذا این کالا با این مال قابلیت سرقت و ربایش دارد.

آخرین اراده قانون‌گذار در خصوص حمایت از آب، قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶ است. قانون فوق مشتمل بر هفت ماده و چهار تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ دهم خردادماه یک‌هزار و سیصد و نودوشش مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در سال ۱۳۹۶ به تأیید شورای نگهبان رسید. در ماده ۱ قانون مذکور تصریح شده است هر شخصی بدون دریافت انشعاب قانونی آب، برق، گاز و شبکه فاضلاب و اشتراک خدمات ارتباطی و فناوری اطلاعات مبادرت به استفاده از خدمات مزبور نماید و یا با داشتن انشعاب مبادرت به استفاده غیرمجاز نماید مرتکب جرم شده است.

در تبصره ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز مصوب ۱۳۹۷ بر خلاف ماده ۶۶۰ قانون مجازات اسلامی،^۱ که در ابتدای ماده از واژه «هرکس» استفاده شده بود و صرفاً شامل شخص حقیقی می‌گردید، در

^۱ «هرکس بدون پرداخت حق انشعاب آب و فاضلاب و برق و گاز و تلفن مبادرت به استفاده غیرمجاز از آب و برق و تلفن و گاز و شبکه فاضلاب نماید علاوه بر جبران خسارت وارده به پرداخت جزای نقدی از یک تا دو برابر خسارت وارده محکوم خواهد شد.» این ماده از سوی قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز مصوب ۱۳۹۶ نسخ شده است.

است و مدعی می‌بایست قصد نتیجه مرتکب را اثبات نماید. این جرم از جرائم عمدی قلمداد گردیده که علاوه بر اراده ارتکاب به عنوان سوءنیت عام به سوءنیت خاص نیز در تحقق این بند از قانون نیاز دارد. به عبارت دیگر مرتکب علاوه بر اینکه قصد انجام فعل را اراده نموده؛ بلکه قصد نتیجه آن فعل را مدنظر داشته است و قصد نتیجه آن فعل که همان تغییر در تقسیم آب، تغییر در وسایل اندازه‌گیری یا کنترل و یا اختلال در بهره‌برداری را به عنوان سوءنیت خاص مدنظر مرتکب می‌باشد و قسمت دوم رکن معنوی یعنی سوءنیت خاص به دلیل تأکید قانون‌گذار (قید عمدی در عنصر قانونی) نیاز به اثبات و احراز سوءنیت خاص مرتکب دارد در غیر این صورت چنانچه سوءنیت مرتکب اثبات و احراز نگردد و مرتکب بدون قصد نتیجه اقدام به اثبات و ارتکاب این افعال نموده باشد از مصادیق مجرمانه این بند از قانون خارج است.

۵-۲-۴. مجازات‌ها

بر اساس ماده ۱۲ قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶/۳/۱۶ «کسانی که مرتکب اعمال زیر گردند به حبس تأدیبی از یک ماه تا سه ماه و یا... محکوم می‌شوند.» قانون‌گذار برای کسانی که اقدام به آلوده نمودن آب رودخانه‌ها، دریاچه‌ها، قنوات، برکه‌ها و مرداب‌ها و... حبس تأدیبی از یک ماه تا سه ماه در نظر گرفته است. علاوه بر این، مطابق ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی: «هر اقدامی که تهدید علیه بهداشت عمومی شناخته شود از قبیل آلوده کردن آب آشامیدنی یا توزیع آب آشامیدنی آلوده، دفع غیربهداشتی فضولات انسانی و دامی و مواد زائد، ریختن مواد مسموم‌کننده در رودخانه‌ها، زباله در خیابان‌ها و کشتار غیرمجاز دام، استفاده غیرمجاز فاضلاب خام یا پساب تصفیه‌خانه‌های فاضلاب برای مصارف کشاورزی ممنوع می‌باشد و مرتکبین چنانچه طبق قوانین خاص مشمول مجازات شدیدتری نباشند به حبس تا یک سال محکوم خواهند شد.» در صدر ماده مذکور عنوان می‌گردد که «هر اقدامی که تهدید علیه بهداشت عمومی شناخته شود...» حاکی از این است که جرم تهدید علیه بهداشت عمومی توسط مقنن کدگذاری گردیده است، لذا برای ارائه تعریفی مدون از

محترقه واقع شده باشد جزای آن حبس مجرد از دو تا پنج سال است.»

همچنین ماده ۴۵ قانون توزیع مصوب ۱۳۶۱، قانون‌گذار اشعار می‌دارد. «هرکس عمداً و بدون اجازه دریاچه و مقسمی را باز کند یا در تقسیم آب تغییری دهد یا دخالت غیرمجاز در وسایل اندازه‌گیری آب کند یا به نحوی از انحاء امر بهره‌برداری از تأسیسات آبی را مختل سازد.»

در قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶ نیز تخریب مجاری آب جرم‌انگاری شده است. مطابق ماده ۲ قانون مذکور، هر شخصی به هر طریق مبادرت به هر نوع تصرف یا تغییری در وضعیت دستگاه‌های اندازه‌گیری آب، برق، گاز، تلفن و یا شبکه فاضلاب نماید به نحوی که منجر به اختلال در کارکرد صحیح و ثبت ارقام مصرفی گردد، مرتکب جرم شده و مجازات به دنبال دارد.

قانون‌گذار در ماده ۲۵۷ قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴/۱۱/۷ برای کسانی که نسبت به تخریب مجاری آب‌ها اقدام کند به هر نحو کلاً یا بعضاً تلف نماید مجازات حبس از ۶ ماه تا دو سال و... در نظر گرفته است. قانون‌گذار در ماده ۲۵۸ قانون مذکور حالت تشدید مجازات را بیان نموده است. در صورتی که اقدامات مذکور در بند یک به وسیله بمب یا مواد محترقه واقع شده باشد مجازات مرتکب را حبس مجرد از دو سال تا پنج سال در نظر گرفته است.

در تحلیل ماده ۴۵ قانون توزیع مصوب ۱۳۶۱، باید گفت که عنصر مادی در این بند و انجام فعل مثبت ارتکاب می‌یابد و به صورت ترک فعل قابل تحقق نمی‌باشد. اجزاء رکن مادی این جرم باز کردن دریاچه، ایجاد و اضافه نمودن مقسم، تغییر در تقسیم آب، دخالت غیرمجاز در وسایل اندازه‌گیری و کنترل و به واسطه این اقدامات امر بهره‌برداری را مختل نماید از مصادیق مادی این جرم قلمداد می‌گردد. از نظر نتیجه این جرم مقید است؛ زیرا قانون‌گذار با آوردن قید (عمداً) آن فعل را مقید نموده است یعنی اینکه مرتکب می‌بایست قصد تغییر در تقسیم آب، تخریب یا خرابی در وسایل اندازه‌گیری یا اختلال در بهره‌برداری از آب را داشته باشد و این امر اثباتی

شلاق از دیگر ضمانت اجرای قوانین حمایت از آب است. قانون گذار در ماده ۴۵ قانون توزیع عادلانه آب، این نوع واکنش را برای مرتکبین استحصال و بهره‌برداری غیرمجاز از منابع آب تعیین نموده است. اشخاص زیر علاوه بر وضع سابق و جبران خسارت وارده به (۱۰ تا ۵۰ ضربه شلاق) و یا از ۱۵ روز تا سه ماه حبس تأدیبی بر حسب موارد جرم به نظر حاکم شرع محکوم می‌شوند. قانون گذار در ماده ۶۶۲ قانون مجازات اسلامی، مجازات تازیانیه برای خریداران و فروشندگان اموال مسروقه متعلق به تأسیسات آب در نظر گرفته است. این نوع واکنش را برای مرتکبین به اخفاء و خرید و فروشندگان اموال مسروقه متعلق به تأسیسات آب در نظر گرفته است. بنابراین مجازات مجرمی که مبادرت به مخفی یا قبول یا مورد معامله قرار دادن مال مسروقه نماید علاوه بر حبس از ۶ ماه تا ۳ سال و (تا ۷۴ ضربه شلاق) محکوم خواهد نمود هرچند این ماده عام و اطلاق دارد اما قابل انطباق با اموال مسروقه متعلق به تأسیسات آب می‌باشد و در صورت حادث شدن از مصادیق این ماده می‌توان قرار گیرد. بر اساس ماده ۶۸۴ قانون مجازات اسلامی قانون گذار مجازات مجرمی که مبادرت به... سرقت یا قطع آب... حبس از ۶ ماه تا ۳ سال و (شلاق تا ۷۴ ضربه) محکوم می‌نماید. بنابراین همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد قانون گذار مجازات شلاق تعزیری برای این دسته از جرائم مرتبط با آب در نظر گرفته است.

همچنین به عنوان ضمانت اجرای باید به لغو پروانه بهره‌برداری از چاه اشاره کرد. قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱ بهره‌برداری غیرمجاز حکم به لغو پروانه و مسدود کردن چاه صادر می‌شود. ماده ۲۷ قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱ مقرر می‌دارد «پروانه مصرف آب مختص به زمین و مواردی است که برای آن صادر شده است مگر آنکه تصمیم دیگری به وسیله دولت در منطقه اتخاذ شود.» مطابق ماده ۲۸ قانون مذکور «هیچ‌کس حق ندارد آبی را که اجازه مصرف آن را دارد به مصرفی به جز آنچه در پروانه قید شده برساند و همچنین حق انتقال پروانه صادره را به دیگری بدون اجازه وزارت نیرو نخواهد داشت مگر به تبع زمین و برای همان مصرف با اطلاع وزارت نیرو»

بهداشت بایستی به آیین‌نامه بهداشت محیط مصوب ۱۳۷۱/۵/۶ هیات وزیران رجوع نمود که در ماده ۱ آن بهداشت محیط عبارت است از کنترل عواملی از محیط زندگی به‌گونه‌ای که روی سلامت جسمی، روانی و اجتماعی انسان تأثیر می‌گذارند (۱۳). بنا به این تعریف تهدید علیه بهداشت عمومی مؤثر بر ۳ شق سلامتی، یعنی جسم انسان، روان انسان و اجتماع انسان خواهد بود.

جزای نقدی یکی دیگر از مجازات‌های مربوط به جرائم علیه آب است. بر اساس ماده ۱ قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶، متخلف در خصوص مصارف خانگی به جزای نقدی درجه شش^۱ موضوع ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ و در مصارف غیرخانگی به یک تا دو برابر بهای خدمات مصرفی، در صورت تکرار حسب مورد به حداکثر جریمه مقرر در درجه شش موضوع ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی و قطع انشعاب به مدت سه ماه تا شش ماه محکوم می‌شود. بر اساس ماده ۲ قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶: هر شخصی به هر طریق مبادرت به هر نوع تصرف یا تغییری در وضعیت دستگاه‌های اندازه‌گیری آب، برق، گاز، تلفن و یا شبکه فاضلاب نماید به نحوی که منجر به اخلال در کارکرد صحیح و ثبت ارقام مصرفی گردد، علاوه بر الزام به اعاده وضع به حال سابق، به پرداخت بهای خدمات مصرفی و جبران خسارت و جزای نقدی درجه شش^۲ موضوع ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ محکوم می‌گردد. تبصره ۱- در مواردی که مرتکب از مأموران دستگاه‌های ذی‌ربط باشد و یا ارتکاب جرم موضوع این ماده به صورت سازمان‌یافته صورت گیرد مرتکب یا مرتکبان به حداکثر مجازات مقرر محکوم می‌شوند. تبصره ۲- مبنای محاسبه جریمه‌ها در مواد (۱) و (۲) بالاترین نرخ تعرفه می‌باشد.

^۱ جزای نقدی بیش از بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا هشتاد میلیون (۸۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال

^۲ جزای نقدی بیش از بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا هشتاد میلیون (۸۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال

در ارزیابی مجازات‌های مورد اشاره، چند نکته قابل تبیین است:

۱- غالب مجازات‌های پیش‌بینی شده در قوانین حوزه آب و خاک از جنس مجازات‌های بازدارنده در نظر گرفته شده است هر چند مجازات سالب حیات هم در موارد نادری پیش‌بینی شده و مجازات حدی و قصاص هم دیده می‌شود؛ اما اکثر جرائم مرتبط با آب از نوع مجازات‌های بازدارنده در نظر گرفته شده است که به نظر می‌رسد تجدیدنظر در خصوص افزایش میزان مقرر در مجازات‌های بازدارنده ضرورت داشته باشد.

۲- در خصوص واکنش‌های کیفری قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱ واکنش بسیار کمتری را نسبت به قانون آب سال ۴۷ در نظر گرفته است در حالی که تجاوز به منابع آب حتی در زمان تصویب قانون سال ۱۳۶۱ افزایش نشان می‌داد قانون‌گذار واکنش را تقلیل قابل توجهی داد که به نظر می‌رسد هیچ تناسبی با فعل زیان‌بار متخلف ندارد این اقدام قانون‌گذار این موضوع را تقویت می‌کند که قانون‌گذار در حوزه منابع آب سعی در عدم استفاده از ابزارهای کیفری (سرکوب‌گر) از خود نشان می‌دهد.

۳- توجه به مجازات جزای نقدی برای مرتکبان استفاده غیرمجاز از خدمات رفاهی، آن‌گونه که در قانون مجازات استفاده‌کنندگان آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶ پیش‌بینی شده است، نشان می‌دهد قانون‌گذار چندان به وضعیّت خاصّ این افراد توجه نداشته است؛ زیرا چنین رفتارهای مجرمانه‌ای غالباً در میان حاشیه‌نشینان و افرادی که تمکن مالی بالایی ندارند واقع می‌شوند.

۵- ماده ۱۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست اعمال مجازات شخصیت حقیقی را مدنظر قرار داده و ضمانت اجرایی مرتبط با جرم آلودگی آب و خاک را انشاء می‌نماید به نحوی که بیان می‌دارد کسانی که از مقررات و ضوابط مذکور در آیین‌نامه‌های موضوع ماده ۱۰ تخلف نمایند به جزای نقدی از پانصد ریال تا پنجاه هزار ریال محکوم خواهند شد. از چالش‌های مهم آنکه طبق ماده ۱۹ آیین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب سازمان نمی‌تواند دستوراتش را مستقلاً اجرا کند بلکه باید پس از صدور دستور ممانعت از کار و فعالیت کارخانه

یا کارگاه، مراتب را به رئیس حوزه قضایی که دادستان آن حوزه محسوب می‌شود اعلام کند تا دستورهای لازم برای اجرای تصمیم سازمان را بدهد، این امر از نواقص تدابیر جلوگیری از آلودگی آب می‌باشد، زیرا داشتن مسئولیت‌ها همواره ملازم با اختیارات است و این امر یکی از اصول بدیهی است که اذن در شیء اذن در لوازم آن است، پس غیرمنطقی است که سازمان را مسئول جلوگیری از آلودگی‌ها یا رفع آن‌ها بدانیم ولی ابزارهای این جلوگیری یا رفع را در اختیار او قرار ندهیم. لذا بهتر است در چنین مواردی پاسگاه‌ها و نیروهای انتظامی بدون وجود دستور قضایی، به اجرای دستور سازمان اقدام کنند و در عین حال مراتب نیز به اطلاع دادستان رسانده شود، به تعبیر دیگر صلاحیت دادستان در چنین مواردی محدود به تنفیذ یا رد اقدام اجرایی صورت گرفته، و ادامه کار یا فعالیت ممنوع شده نیز به اجازه سازمان یا رأی دادگاه صلاحیت‌دار واگذار شود.

۶. نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد تعدد و پراکندگی و بعضاً تراکم در قوانین موجود در زمینه حقوق آب که گاهی به صورت متروکه هم درآمده‌اند، باعث ایجاد چالش‌ها و سردرگمی‌های بسیاری در ایران حتی برای اهل فن شده است. یکی از مهمترین مواد قانونی در راستای جلوگیری از آلودگی آب ماده ۱۱ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳ و اصلاحیه ۱۳۷۱ می‌باشد، آنچه از مفهوم و منطوق ماده ۱۱ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست استنباط می‌گردد این است که از حیث جرم آلودگی مجازاتی برای شخصیت حقیقی یعنی صاحبان یا مسئولان کارخانجات و کارگاه‌ها بیان نداشته است، به تعبیر دیگر تعطیلی فعالیت‌های واحدهای آلاینده و به تبع آن عدم کسب و منفعت متوجه شخصیت حقوقی می‌باشد، هرچند این امر غیرمستقیم بر شخصیت حقیقی تأثیرگذار بوده لکن هم چنان که گفته شد منظور از انشای این ماده متوجه شخصیت حقیقی نمی‌باشد.

در خصوص آخرین قانون موجود در حفاظت از آب که در سال ۱۳۹۶ به تصویب رسیده نیز لازم به ذکر است که استفاده از

دقیق‌تر فراهم شود به گونه‌ای که نباید دادستان‌ها منتظر بمانند تا مأموری طرح شکایت بکند و سپس دادستان وارد رسیدگی شود بلکه دادستان‌ها رأساً اختیار قانونی شروع به رسیدگی به جرائم علیه خاک و محیط‌زیست را داشته باشند. بخش سوم که بخش اجرایی و اجرای وظایف توسط مأمورین و مسئولین اجرایی وزارت جهاد کشاورزی یا محیط‌زیست و سایر ادارات می‌باشد مسئله نظارت و بازرسی با جدیت بیشتری صورت گیرد و نباید از بازرسی دوره‌ای غافل شد؛ چرا که در برخی موارد جلوگیری کردن از هرگونه آسیب جدی به خاک بسیار مفیدتر از طرح شکایت و پیگیری‌های قضایی و در نهایت محکومیت‌های به جزای نقدی و یا حتی حبس، چندان مؤثر در ترمیم آثار زیان‌بار آسیب به خاک و محیط‌زیست نخواهد بود. در فقه اسلامی و شیعه نیز احادیث و روایات زیادی حرمت و حمایت از خاک را به عنوان یکی از اصول مهم زندگی بشر محسوب نموده است لذا با عنایت به اینکه در مجازات‌های تعزیری دست حاکم باز می‌باشد بنابراین می‌توان بر این اساس حمایت مؤثرتری از خاک به عمل آورد.

دادن اختیار به مأمورین محیط‌زیست و سازمان جهاد کشاورزی به عنوان ضابطین دادگستری جهت کشف و تعقیب جرائم در کنار سایر ضابطین دادگستری گامی در جهت حفاظت بهتر و کشف جرائم در خصوص این منبع مهم و حیاتی است. همچنین ایجاد شعبه‌ای تخصصی به منظور رسیدگی به جرائم مربوط به خاک و آب موجب رسیدگی سریع‌تر و دقیق‌تر به جرائم مربوطه است.

۷. تقدیر و تشکر

نویسندگان از کلیه اشخاصی که در راه گردآوری و تهیه پژوهش حاضر یاری رسانده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را دارند.

۸. سهم نویسندگان

نگارش و تألیف: رحیم کنارکوهی. راهنمایی و مشاوره و نظارت بر نگارش مقاله: دکتر امیر پاک‌نهاد و دکتر امیر ایروانیان.

واژه «هر شخص» که افاده عموم دارد و دربرگیرنده اشخاص حقیقی و حقوقی است و این امر که علاوه بر استفاده غیرمجاز بدون داشتن انشعاب قانونی، مواردی که با داشتن انشعاب قانونی از خدمات عمومی استفاده غیرمجاز گردیده است، جرم‌انگاری شده از نقاط قوت این قانون است. از ایرادات حائز اهمیت قانون جدید می‌توان به این مورد اشاره کرد که مجازات جرائم مندرج در قانون جدید به غیر از استفاده غیرمجاز در مصارف غیرخانگی، جزای نقدی درجه ۶ می‌باشد که بالاتر بودن درجه مجازات جرم استفاده غیرمجاز در مصارف خانگی نسبت به مصارف غیرخانگی که خسارات وارده ناشی از آن‌ها در عمل متفاوت است، موجب گردیده که یک مورد مستقیماً در دادگاه رسیدگی و دیگری بدو در دادسرا مطرح گردد و این امر محل ایراد است.

در کل هرچند قانون‌گذار آلوده کردن آب را جرم‌انگاری نموده است؛ لیکن واکنش مناسب برای آن در نظر نگرفته است هرچند آثار و تبعات این امر بسیار سنگین است. ضمن اینکه آلودگی سفره‌های زیرزمینی از طریق تخلیه پساب‌های صنعتی حاصل کارگاه‌های تولیدی به صورت فزاینده‌ای ارتکاب می‌باید در حالی که واکنش کیفی برای آن پیش‌بینی نشده است. غالب مجازات‌های پیش‌بینی شده در قوانین حوزه آب از جنس مجازات‌های بازدارنده در نظر گرفته شده است به نظر می‌رسد تجدیدنظر در خصوص افزایش میزان مقرر در مجازات‌های بازدارنده ضرورت داشته باشد.

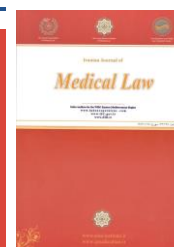
در خصوص حمایت از خاک نیز نتایج نشان داد حمایت کیفی از خاک در سه بخش قابل تحقیق می‌باشد. بخش اول: قانون‌گذاری و جرم‌انگاری در مورد رفتارها و اقداماتی است که به نحوی باعث آسیب نسبت به خاک می‌شوند در این بخش مقررات بسیار کمی حمایت از خاک را بر عهده دارند لذا لازم است مقنن جمهوری اسلامی با عنایت به تنوع جرائم احتمالی بر روی خاک با یک کارشناسی و مطالعات دقیق خلاءهای قانونی را برطرف تا پیشگیری کیفی‌تری صورت گیرد. بخش دوم: حمایت قضایی از خاک توسط محاکم و دادسراهای سراسر کشور و بخصوص پررنگ کردن نقش دادستان‌ها با اعطاء اختیارات قانونی بیشتر امکان رسیدگی سریع‌تر و

۹. تضاد منافع

در مقاله حاضر تضاد منافع وجود ندارد.

References:

1. Ibn Shuba Harrani HIA. The Gift of the Minds to the Prophet. 2nd ed. Ghaffari AA, editor. Qom: Islamic Publishing Institute; 1984. (Arabic).
2. Khaleghi A, Rashnavadi H. Iran's Penal Legislative Policy in the Protection of Water Resources with Consideration of International Documents. *Quarterly Journal of Criminal Law Research*. 2013;2(3):119-41. (Persian).
3. Heidarzadeh E, Sajjad M. Prevention of Environmental Crimes. *Bioethics Quarterly*. 2013;3(7):163-92. (Persian).
4. Pradel J, Genret C, Gareth F. Criminal Law of the Council of Europe, Translated by Mohammad Ashouri. 1st ed. Tehran: Khorsandi Publications; 2013. (Persian).
5. Khaleghi A. Notes on the Code of Criminal Procedure. 6th ed. Tehran: Institute of Legal Studies and Research; 2016. (Persian).
6. Ahmadi SMS, Badisar SNa-D. The Right to Water in the International Human Rights System. *Journal of Theology and Islamic Sciences, Environmental Law*. 2016;1(2). (Persian).
7. Osuli P, Abdollahi S. A Study of the Effects and Rulings of the Rule of Pride in the Iranian Legal System. The Second National Conference on Justice, Ethics, Jurisprudence and Law, Islamic Azad University, Meybod Branch; 2015. (Persian).
8. Firozbakht S, Gitipour S, Jalaian Ghorbanzadeh S. Soil Importance, Contaminant Resources and Methods for Soil Refining. Second Conference on Environmental Planning and Management, Tehran, University of Tehran; 2012. (Persian).
9. Dabiri F. Collection of Environmental Laws and Regulations. Tehran: Environmental Protection Organization; 2004. (Persian).
10. Mahdaviani AaN, Sidamin. Investigation of the crime of water pollution in the domestic laws of Iran. the Second National Conference on Health, Environment and Sustainable Development, Islamic Azad University, Bandar Abbas Branch; 2012. (Persian).
11. Ansari B. A Comparative Study of the Law Governing the Aquatic Environment in Iranian Subject Law. Proceedings of the First Iranian Conference on Environmental Law: Olive Leaf Publishing; 2004. (Persian).
12. Davarpour S, Shahrooi H. Analysis of the Law on Punishing Illegal Users of Water, Electricity, Telephone, Sewerage and Gas with Emphasis on Water and Sewerage. *Journal of Criminal Law and Criminology Research*. 2020(15):279-92. (Persian).
13. Nejat A, Dabiri F. Investigation of Criminal Challenges Arising from the Implementation of Article 688 (914) of the Islamic Penal Code. *Legal Studies*. 2015;7(2). (Persian).

ORIGINAL ARTICLE

Crimes threatening public health of water and soil from the perspective of criminal law

Rahim Kenarkouhi¹, Amir Pak Nahad^{2*}, Amir Irvanian³

1. PhD Student in Criminal Law and Criminology, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Received: 11 October 2021

Accepted: 23 December 2021

Published online: 5 January 2022

Keywords:

Water Pollution

Soil Pollution

Whipping

Imprisonment

Fine

* Corresponding Author:

Amir Pak Nahad

Address: Department of Criminal Law and Criminology, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

Postal Code: 71987-74731

Telephone: 71-36410041

Email: am.paknahad@gmail.com

ABSTRACT

Background and Aim: Soil and water protection is one of the most important environmental issues. This needs more attention in the current situation in Iran than ever before. Water scarcity and at the same time soil erosion and pollution have gradually become important challenges in Iranian society. Legal support is an important issue in this regard that needs to be clarified and analyzed. In this article, the researcher seeks to investigate crimes threatening public health related to water and soil; What approach the legislator has taken to protect and preserve the soil and how existing laws can be enforced.

Materials and Methods: The mentioned article is descriptive-analytical and using the library method, the mentioned subject has been studied and data collection has been done by referring to documents, books and articles.

Results: Criminal law provides for criminalization of soil and water pollution, theft and unauthorized exploitation of water and soil smuggling, and destruction of waterways, and penalties such as imprisonment, fines, flogging, revocation of licenses, and blockage of wells. Since institutions, companies and government and public units are the main causes of soil and water pollution, it is necessary to have more judicial seriousness in dealing with these factors.

Ethical considerations: In all stages of writing the present study, while respecting the originality of the texts, honesty and trustworthiness have been observed.

Conclusion: Supporting new technologies in the field of water resources management, dealing decisively and firmly with violators and criminals in the field of water resources, cultivating and educating the people and related executive bodies to institutionalize the protection of water resources, creating mandatory restrictions on excessive water consumption during Periods of shortage, continuous monitoring of relevant officials and informing and educating farmers and owners of industries and culture in this regard, increasing the price of water, especially in the field of household consumption and such measures, are much needed.

© Copyright (2018) Iranian Association of Medical law, Tehran, Iran.

Cite this article as:

Kenarkouhi R, Pak Nahad A, Irvanian A. Crimes threatening public health of water and soil from the perspective of criminal law. *Medical Law Journal* 2021; Legal Innovation.